

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МАХСУС СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART
SPECIAL ISSUE

САНЪАТШУНОСЛИК
ЙУНАЛИШИ

ТОШКЕНТ-2022

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА | INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART
№SI (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2022-SI>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Усмонов Шамсиддин
Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти,
Фарғона минтақавий филиали директори, профессор

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD OF THE JOURNAL OF WORD ART | МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ ЖУРНАЛА

Утаганов Равшан
Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти,
Фарғона минтақавий филиали
“Театр санъати” кафедраси мудири

Акбаров Тошпўлат
Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти,
Фарғона минтақавий филиали доценти

Аҳмедов Рафик
“Фидокорона хизматлари учун” ордени,
“Шухрат” медали соҳиби

Хурсаной Умарова
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист

Пўлатов Джурахон
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист

Абдурахимов Ахмад
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси

Юлдашев Карм
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби

Хатамова Ёркиной
Ўзбекистон халқ артисти

Раҳматуллаева Шафоатхон
Ўзбекистон халқ артисти,
“Фидокорона хизматлари учун” ордени соҳиби

PageMaker | Верстка | Са. ифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

САНЪАТШУНОСЛИК

1. Башарова Лайла

РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ И ВОСПРИЯТИЕ АНТРОПОМОРФНЫХ ЖИВОТНЫХ В
ДЕТСКИХ КНИГАХ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА СОЗНАНИЕ И РАЗВИТИЕ РЕБЕНКА.....4

2. Хаджиметов Бехзод Бахадирович

ШАРҚ МИНИАТЮРА САНЪАТИДА УСТОЗ-ШОГИРД АНЪАНАЛАРИ.....9

3. Гавҳар Ринат қизи НАЗАРОВА

ЎЗБЕКИСТОНДА XX АСРНИНГ 50-80-ЙИЛЛАРИДА ҲУЖЖАТЛИ
ФИЛЬМ РИВОЖЛАНИШИНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ.....16

4. Абдуллаев Н.

ТАБАССУМ ЭЛЧИСИ.....22

5. Ҳилол Насимов

БУГУНГИ АХБОРОТЛАШГАН ДАВРДА МЕДИЯ МАРКАЗЛАРНИНГ
ТУТГАН ЎРНИ ВА УЛАРНИНГ ФУНКЦИЯСИ.....28

6. Ҳилол Насимов

ЁШ КИНО МУТАХАССИСЛАРИНИ ЕТИШТИРИШДА МУТАСАДДИ
ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ЎРНИ ВА ВАЗИФАЛАРИ.....32

Ҳилол НАСИМОВ,
ЎзДСМИ “Кино ва телевидение режиссёрлиги”
кафедраси катта ўқитувчиси, Ўзбекистонда
хизмат кўрсатган маданият ходими, кинорежиссёр

ЁШ КИНО МУТАХАССИСЛАРИНИ ЕТИШТИРИШДА МУТАСАДДИ ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ЎРНИ ВА ВАЗИФАЛАРИ

 <https://doi.org/10.5281/zenodo.6468732>

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада кино санъатида ёш мутахассисларни шакллантиришда мамлакатимизда ягона бўлган таълим муассасаси Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтининг ўрни, унда олиб борилаётган таълим тизими, ютуқлар ва камчиликлар, Ўзбекистон Республикаси Кинематография агентлиги ва таълим муассасаси ўртасидаги ҳамкорлик алоқалари ҳақида фикрлар юритилади.

Калит сўзлар: кино санъати, мутахассис, таълим муассасаси, ишлаб чиқариш, кадрлар масаласи, кинематография, норматив-ҳуқуқий база.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассказывается о роли Узбекского Государственного института искусств и культуры в подготовке кадров в области кино, система образования, ее достижениях и недостатках, сотрудничестве между Агентством Кинематографии Республики Узбекистан и образовательными учреждениями.

Ключевое слово: искусство кино, эксперт, образовательное учреждение, производство, кадровые вопросы, кинематография, нормативно-правовая база.

ANNOTATION

This article tells about the role of the Uzbek State Institute of Arts and Culture in the training of personnel in the field of cinema, the education system, its achievements and shortcomings, cooperation between the Agency of Cinematography of the Republic of Uzbekistan and educational institutions.

Key words: art of cinema, expert, educational institution, production, personnel issues, cinema, regulatory framework.

Мамлакатимиз кино санъати бир асрдан ортиқ тарихга эга бўлиб, ўзига хос тараққиёт йўлини босиб ўтди. Бу давр мобайнида ўзбек киносининг пойдевори яратилиб, у халқимизнинг маданий-маънавий ҳаётида муҳим ўрин эгаллади. Мустақиллик йилларида миллий кинематография ривожига давлатимиз томонидан қаратилаётган катта эътибор натижасида соҳада муайян ютуқларга эришилди. Мазмун ва шакл жиҳатидан ранг-баранг кино асарлар яратилиб, улар томошабинлар эътиборини қозонди. Айни вақтда бутун жаҳонда

кечаётган глобаллашув жараёнлари, мамлакатимизни модернизация қилиш ва янгилашнинг устувор вазифалари барча соҳа ва тармоқлар қаторида кино санъати фаолиятини ҳам такомиллаштириш, соҳа ривожини учун янги имкониятлар яратишни талаб этмоқда. Қайд этиш керакки, кинематография соҳасида норматив-ҳуқуқий базанинг мукаммал эмаслиги, кино ишлаб чиқарадиган етакчи киностудияларнинг моддий-техника базаси жисмоний ва маънавий жиҳатдан эскиргани, кинофильмларни молиялаштириш тизимининг бугунги кун талабларига жавоб бермаслиги, кинотеатрлар ва малакали кадрлар етишмаслиги соҳа ривожига салбий таъсир кўрсатмоқда.

“Шунинг учун ёшларда ватанпарварлик, инсонийлик ҳиссини ўйғотиш, уларни ҳар томонлама етук қилиб тарбиялаш, жамиятда ўз ўрнини топиши, ёд ғоялар гирдобига тушиб қолмаслиги учун 2019 йил 19 мартда мамлакатимиз Президенти Ш.М.Мирзиёев 5 ташаббусни қабул қилди” [1]. 2017 – 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган вазифаларга асосланиб, халқимиз, аввало, ёшлар онгига миллий истиқлол ғояларига садоқат, миллий ва умумбашарий қадриятларга ҳурмат, она Ватанга муҳаббат туйғуларини сингдиришда катта таъсир кучига эга бўлган кино санъатининг ролини ошириш, Ўзбекистон Республикаси Кинематография агентлигининг фаолиятини такомиллаштириш масалаларига жиддий эътибор қаратилди.

Президентимизнинг кино соҳаси вакиллари билан ўтказган йиғилишларидан сўнг, мазкур санъат турини ривожлантириш бўйича янада аниқ режа-топшириқлар белгилаб олинди. Президентимиз ўз нутқлари давомида кинематограф – энг аввало, бадий образлар орқали инсон маънавияти ва дунёқарабини ўстириши, қолаверса, миллий ғояларни тарғиб қилиши зарурлиги, бугунги кунда юртимизда олиб борилаётган кенг қамровли ислохотларни бадий образлар воситасида, эстетик тушунчаларга асосланиб оммага етказиш мақсадга мувофиқлиги, кино бошқа санъат турлари ичида ҳозиржавоблиги, илғорлиги ҳамда таъсир этиш қудратининг беқиёслиги билан ажралиб туриши, шунинг учун у бугунги янгилаш жараёнларида фаол иштирок этиши даркорлигини инобатга олган ҳолда, тизимдаги оқсаб қолган омиллардан энг асосийси, кадрлар масаласи эканлигини алоҳида таъкидладилар [2].

Ўзбекистон Республикаси Кинематография агентлиги, Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги, Ёзувчилар уюшмаси, Ташқи ишлар вазирлиги билан биргаликда: Кинематография соҳасида кадрларни қайта тайёрлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Кинематография агентлиги қошида атоқли кино ижодкорлар дарс берадиган малака ошириш курсларини ва “Маҳорат мактаблари”ни ташкил этиш; мамлакатимизнинг ёш, истеъдодли ва истиқболли кино ижодкорлари малакасини ошириш мақсадида уларнинг тегишли етакчи хорижий таълим муассасаларида мунтазам равишда таҳсил олишига зарур шарт-шароитлар яратиб бериш, кераклиги таъкидланди.

Дарҳақиқат, ҳозирги кунда, кино ишлаб чиқаришда нафақат сценарий муаллифлари ҳамда асосий “постановкачи” деб аталмиш ижодкорлар: постановкачи режиссёр, постановкачи оператор, постановкачи рассом, бастакор, овоз оператори, либослар бўйича рассомлар, пардозчи рассом, декоратор, балки, иккинчи, учинчи таркиб мутахассисларини ҳам шакллантириш ўта муҳим масалалардандир. Булар: компьютер графикаси усталари, иккинчи режиссёрлар – ишлаб чиқариш раҳбарлари, ижрочи продюсерлар, соч-сокол тикувчи грим устаси ёрдамчилари, чироқ усталари, ҳар йўналишдаги ижодкорлар ассистентлари, қўйингки, бутафордан тортиб реквизиторгача... Бу борада давлатимиз раҳбари томонидан, мамлакатимизнинг ёш, истеъдодли ва истиқболли кино ижодкорлари малакасини ошириш мақсадида уларни тегишли етакчи хорижий таълим муассасаларида мунтазам равишда таҳсил олишига зарур шарт-шароитлар яратиш кераклигини, хусусан, Москва шаҳридаги Бутунроссия давлат кинематография институти (ВГИК) ҳамда Ўзбекистон Давлат санъат ва маданият институти раҳбарияти ўртасида ҳамкорлик борасида музокаралар олиб бориш каби қатор вазифалар кўрсатиб ўтилди.

Юқоридаги омилларни ҳисобга олган ҳолда, Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти “Кино ва телевидение режиссёрлиги” йўналишининг ҳар бир битирувчи талабасига

давлат грантлари ажратиш учун топшириқлар берилди. Бу ёш ижодкор – талабалар учун жуда катта имконият, дегани. Демак, барча масъулият олий таълим муассасаси зиммасида эканлиги кўриниб турибди. Албатта, бу лойиҳаларни амалга оширишда операторлик, овоз режиссёрлиги, драматургия йўналишида таҳсил олаётган талабаларни бирлаштириш институт раҳбариятининг талабларидан биридир. Лекин шуни ҳам таъкидлаш ўринлики, Президентимиз томонидан кўрсатилаётган ташаббусларни фақатгина қарсак чалиб кутиб олиш эмас, балки уларни рисоладагидек амалга ошириш, юзага чиқариш муҳим саналади.

Давлатимиз раҳбари кинематографияни ривожлантиришда долзарб масала – кадрлар масаласи эканини бот-бот таъкидлаб, бу борада қилинадиган ишларимиз “Йўл харитасини” белгилаб бердилар. Бу борада Ўзбекистон Республикаси Кинематография агентлигида ташкил этилган “Ёшлар кинолабораторияси” (буни ўзига хос “Ёшлар тажриба маркази” дейиш ҳам мумкин) айтиш мумкин. Бу ерда ёш ижодкорлар ўзаро тажриба алмашиши учун барча шароитлар мавжуд: кинозал, компьютерлар жамланмаси, кутубхона, ўқув хонаси ва ижод хоналари ҳамда зарур кино техника воситалари билан таъминланди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 7 апрелдаги “Кино санъати ва саноатини янги босқичга олиб чиқиш, соҳани давлат томонидан қўллаб-қувватлаш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги ПФ-6202-сонли фармоннинг имзоланиши соҳа ривожини учун яна кўплаб имкониятларга йўл очиб берди. Айниқса, фармоннинг 6-бандида “... фильм ижодкорлари ва техник хизмат кўрсатувчи ходимларнинг гонорари (иш ҳақи) фуқаролик – ҳуқуқий шартнома асосида эркин белгиланади...” [3] дейилганлиги барча ижодкорларни бирдек мамнун қилди. Чунки меҳнатга яраша ҳақ тўлаш, иш самарадорлигини оширишнинг энг муҳим нуқтасидир. Аммо иш бор жойда камчилик ҳам бўлганидек, юқоридаги сингари фармонлар ва қарорларнинг ижроси, амалиётга тадбиқ этилишида биров сустанликка йўл қўйиш ҳолатлари юзага келмоқда.

Шунингдек, соҳани ривожлантириш борасида олиб борилаётган ислохотларнинг барчаси ҳам ижобий натижа бера олади, дейиш қийин. Хусусан, фильмларнинг ишлаб чиқарилишини тендерга қўйиш масаласи, пухта ўйлаб кўрилиши лозим бўлган масала деб ўйлайман. Нима бўлганда ҳам ишлаб чиқарилаётган фильмларнинг сифати ва савияси биринчи ўринда туриши лозим. Шу жиҳатдан олиб қараганда, ишга туширилаётган фильмларни тендер асосида эмас, мутахассислардан иборат бўлган бадиий кенгашнинг ҳулюсаси асосида танлаш мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблаймиз.

Жорий йилда кинематографияни ривожлантириш борасида олиб борилган ишлар ичида энг шов-шувлиси бу 1968–1997 йилларда мамлакатимизда халқаро даражада ўтказилган Тошкент халқаро кинофестивалининг “Ипак йўли дурдонаси” Тошкент халқаро кинофестивали номи билан қайта тикланганлиги бўлди. Мазкур фестивалнинг ўтказилиши соҳа мутахассислари учун дунё эшикларини очиши, ёш кино ижодкорлар учун жуда катта тажриба мактаби вазифасини ўташи, кино ихлосмандларининг эса дид ҳамда савияларини юксалишида катта аҳамиятга эга бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Кинематография агентлиги томонидан Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти талабалари ва ёш ижодкорларга жуда катта имкониятлар эшигини очилиши кутилмоқда.

Демак, бу йил ўзбек миллий киносининг келажаги йўлида кескин бурилиш бўлиши мумкин. Ўйлаймизки, бутун жаҳонга тарқалган ва ўзининг аянчли оқибатларини келтириб чиқарган каронавирус пандемиясининг асоратларини ёшларимиз тушкунлик кайфиятида эмас, балки яна бир бор ўз ҳаёт ва ижод йўллари, турмуш тарзи ҳақида мушоҳада қилишга, оптимистик руҳдаги кинолар яратишга ундайди. Давлатимиз раҳбари томонидан кинематографияни ривожлантириш борасида белгиланган вазифаларни ижросини ўз вақтида таъминланишини мутасадди органлар, тизим раҳбарлари назорат қилиб, сидқидилдан қўллаб-қувватласалар ва шу масалага виждонан ёндашсалар, келажакда ёш ижодкорларимиз ўзларининг кинолари билан санъатимизни янада юқори босқичга кўтаришади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Халқ сўзи. 2019 йил 20 март.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 29 декабр куни кино соҳаси вакиллари билан ўтказган йиғилишидаги нутқи.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 7 апрелдаги “Кино санъати ва саноатини янги босқичга олиб чиқиш, соҳани давлат томонидан қўллаб-қувватлаш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги ПФ-6202-сонли фармони.
4. [http: //uzbekkino.uz](http://uzbekkino.uz) (Ўзбекистон Республикаси Кинематография агентлиги).

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МАХСУС СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART
SPECIAL ISSUE

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000